

Indonézia – Nálezisko pračloveka v Sangirane

Sangiran sa po prvý raz ako paleontologické nálezisko uviedol v roku 1934 pri nájdení fosilných rastlín pri osade Ngebung. Už predtým však v povodí rieky Bengawan Solo hľadal predchodcu človeka holandský lekár a prírodovedec Eugen Dubois, ktorý pri osade Trinil (24. 11. 1890) objavil lebečnú klenbu (kalotu) hľadaneho pithecanthropa (183 mm). O jeho vzpriamenej postave a chôdzi nasvedčovala stehenná kosť, ktorú našiel v tufoch 22. 8. 1892.

Lokalitu Sangiran začal skúmať v roku 1936 G. H. Ralph von Koenigswald, ktorý tu vo vrstvách Pucangan objavil neúplnú sánku hominida pod názvom Pithecanthropus erectus B; následne vo vrstvách Kabuh v roku 1937 lebečnú klenbu označenú ako Pithecanthropus erectus II. (neskoršie označenú ako Homo erectus erectus). A nasledovali ďalšie názvy.

Výpočty antropológov preukázali, že predchodca človeka dosahoval vzpriamene výšku 155 – 175 cm (priemerne 165 cm) a objem mozgovne 775 – 975 cm³ (priemerne 883 cm³). Pri tomto spresnení vychádzali z objavu lebky vo vrstvách Kabuh v roku 1963. Ďalšie nálezy hodnotu zvýšili na 830 – 1 060 cm³ (priemerne 964 cm³), pričom sa vychádzalo z nálezov 9 lebiek z kabuhských a putjanganských vrstiev a vylúčili sa detské lebky.

„Jávsky človek“ (Pithecanthropus/Homo erectus) zo Sangiranu podáva dôkazy o vývoji ľudstva (hominizácii) od neskorého pliocénu po stredný pleistocén, resp. až do dnešnej doby, teda počas 2 miliónov rokov. Hominidi obývali povodie rieky Solo najmenej 1,5 miliónov rokov. Najstaršie fosilie hominidov sa našli vo vrstvách Pucangan, mladšie vo vrstvách Kabuh a Notopuro. Skoro úplne zachovanú lebku objavil S. Sartono v roku 1969 pri osade Putjang v oblasti Sangiranu 17. V Sangirane sa postupne našlo spolu s množstvom fosilii živočíchov (najmä zubov hrochov a sviň, mamutích kostí a kĺbov) a rastlín asi 50 % všetkých známych fosilii hominidov na svete (cca 50 jedincov). Množstvo kostených a kamenných nástrojov pochádza práve z lokality Ngebung, kde po tisícročia sídlila populácia hominidov živiaca sa lovom živočíchov a zberom plodov.

Nálezisko pračloveka v Sangirane je súčasťou SD od roku 1996 (Mérida).

Cyprus – Vymalované kostoly v regióne Troodos

Troodoské kostoly sa nachádzajú v najvyššej oblasti Cypru (Olympos 1953 m n. m.), ktorú charakterizujú byzantské kostoly a kláštory. Z nich deväť bohato zdobia nástenné maľby v byzantskom a postbyzantskom štýle. Najstarší kostol pochádza z 11. storočia. Maľby predstavujú rôzne umelecké štýly ako konstantinopolský (12. stor.), križiacky (13. stor.) a stredovýchodný (15. stor.). Prejavuje sa na nich tiež vplyv talianskej renesancie stredovekých rukopisov.

V kamennom Kostole Ajos Nikolas tis Stejis (Kostol sv. Mikuláša zo Stegi) z 11. stor., ktorý sa nachádza 5 km juhozápadne od obce Kakopetria v doline Solea, celý interiér pokrývajú fresky z 11. – 17. stor. K najstarším patria v západnej kupole Vzkriesenie Lazara a Príchod do Jeruzalema, v apside Panna Mária s archanjelmi, na klenbe Nanebovstúpenie a na pilieroch portréty mnohých cirkevných hodnostárov.

V starej obci Galata stojí väčší kamenný kostol so sedlovou strechou – Panaja Podithu z roku 1502, ktorý predtým patril ku kláštoru. Kostol zdobia precízne maľby v taliansko-byzantskom štýle. V doline Marthasa pri dedine Kalopanajotis sa nachádza Kláštor sv. Jána Lampadistisa s kostolom. Kláštor tvorí komplex niekoľkých budov z rôznych období, spolu prekrytých strechami. V doline Marthasa v obci Mutullas sa nachádza kamenná kaplnka Panaja tu Mutulla z roku 1280 so sedlovou strechou a s freskami z 13. – 15. stor. V osade Pedulas postavili v roku 1474 za podpory Vassilia Chamadosa kamenný Kostol Archangelos Michael, ktorého jedna strana sedlovej strechy siaha až po zem. V dedine Nikitari stojí kamenný kostol Panaja Forvotissa, nazývaný aj Asinu, ktorý zasvätili Panne Márii (1099 – 1105). Ide o pravouhlú stavbu so strmou sedlovou strechou, v interiéri s ukázkami byzantských maľieb v žiarivých farbách, napríklad Zvestovanie, Príchod Ježiša do Jeruzalema, Posledná večera...

Neďaleko dediny Lagudery stojí nízky rozložitý Kostol Panaja tu Araka (Panny Márie Arakiotskej). Zachoval sa v ňom najúplnejší cyklus fresiek zo stredobyzantského komneniánskeho obdobia na Cypre (z roku 1192 od Leona Atthentisa).

Vymalované kostoly v regióne Troodos sú súčasťou SD od roku 1985 (Paríž).

Ekvádor – Staré mesto Quito

Dnešné hlavné ekvádorské mesto (s 1,5 mil. obyvateľmi) bolo založené Sebastiánom de Benalcázarom 6. decembra 1534 na ruinách mesta Inkov v nadmorskej výške 2 818 – 2 850 m medzi dvomi hrebeňmi Kordiller (Cordillera de los Andes). Nad ním sa týči sopka Pichincha (4 784 m n. m., s posledným výbuchom v roku 1859) a z vnútrozemia ešte vyšší hrebeň, ktorý tvorí Cayambe (5 796 m n. m.), Antisana (5 705 m n. m.) a Cotopaxi (5 897 m n. m.). Súčasťou mesta sú vrchy Panecillo a Ichimbia.

Dnes skoro miliónové Quito bol známe už pred rokom 1470 ako mesto Inkov, po Cuzcu druhým hlavným mestom indiánskej ríše Tahuantinsuju, nazývaným Tumibamba. Za druhé hlavné mesto si ho určil Veľký Inka Huayna Capac (1493 – 1525). V roku 1718 sa mesto stalo súčasťou miestokráľovstva Nová Granada a od roku 1822 Veľkej Kolumbie. Od vyhlásenia nezávislosti Ekvádora (1809) bolo jeho hlavným mestom. Veľký vplyv na Quito mali spočiatku najmä františkáni, keďže mesto malo za patróna Sv. Františka a celým menom sa volalo San Francisco de Quito. Ide najmä o mníchov Pedra Gossaela a Jodoca Ricke, ktorý pochádzal z Flámska a projektoval hlavný kostol – Iglesia Mayor de San Francisco, tunajšieho rozsiahleho a najstaršieho kláštora františkánov zo 16. storočia. Kláštor pozostáva z 13 vlastných kláštorných budov, troch kostolov, kolégia a hospodárskych budov. Je v ňom Múzeum sakrálného umenia s dielami majstrov quitskej školy.

K najstarším zachovaným objektom v meste patrí dominikánsky Kostol Iglesia de Santo Domingo z rokov 1581 – 1650, Kláštor s kostolom Iglesia de San Augustín (17. – 18. stor.), ako aj katedrála (1562 – 1572) s náhrobkom národného hrdinu generála Antonio José de Sucre y de Alcalá (1795 – 1830). Osobitě čaro vniesli do mesta aj jezuiti, ktorí tu už v roku 1622 založili svoju univerzitu. Ich Kostol Tovarištva Ježišovho patrí k vrcholným dielam juhoamerického baroka. Je to vrcholná ukážka tzv. Quitskej školy, predstavuje dokonalú symbiózu kultúr rozdielneho vývoja. Ide o najhodnotnejší a najbohatšie zdobený jezuitský kostol v celom Novom svete.

Staré mesto Quito je súčasťou SD od roku 1978 (Washington).

Čína – Lokalita Pekingského muža v Zhoukoudiane

Zhoukoudian pozná svet pod názvom Dračí vrch. Je to asi najznámejšie antropológické nálezisko sinantropa. Nachádza sa na vápencových kopcoch Šarkaních kostí, chránených od roku 1961. Kanadský anatóm Davidson Black, ktorý tu pôsobil v rokoch 1927 – 1937, nález označil za druh Sinanthropus pekinensis, ktorý lokalitu obýval pred 700 000 – 200 000 rokmi. Čínsky paleontológ Pej Wen Chung v roku 1929 našiel lebku, ktorú určil ako Homo erectus pekinensis. Bohaté nálezy asi 45 ľudských bytostí sa počas Druhej svetovej vojny pri odvoze do USA stratili, keď železničný transport (1941) napadli japonskí vojaci. Zbierku údajne predali čínskym lekárnikom, ktorí ju rozomleli a tradične použili do liekov tak, ako používali zuby pračloveka po stáročia predtým.

Po vojne pokračoval výskum na viacerých lokalitách. Na lokalite č. 13 objavili najstaršie artefakty Číny – odštepové, kamenné nástroje z ranného stredného pleistocénu. Ďalšie nástroje z kameňa z lokality č. 15 označili za neskorý čukutien. Patrili ľudským bytostiam vysokým do 165 cm a s obsahom lebky 850 – 1 220 cm³ (dnes 1 450 – 1 650 cm³). Sinatropus mal hrubšie kosti a vystupujúce nadočnicové oblúky. Lovil rôzne živočíchy, zbieral plody, vyrábala sekáčovitě nástroje, škrabádlá a hroty. Zrejme bol kanibalom, chodil vzpriamený a využíval oheň. 40 m hrubé sedimenty, členené na 13 vrstiev, svedčia o tom, že človek tu žil v jaskyniach až 300 000 rokov.

Na ďalšej lokalite (v Hornej jaskyni) objavili aj neskoropaleolitické nástroje a zvyšky kostier a 3 lebky človeka sapientného typu (Homo sapiens), no s nízkym čelom a vypuklými nadočnicovými oblúkmi, datované do obdobia pred 18 000 – 11 000 rokmi. Celkove sa na lokalite našlo asi 100 000 nálezov, prevažne kostí, nástrojov a ozdôb, ale aj ohnísk. K najvýznamnejším patrí 6 kompletných lebiek.

Od roku 1953 v Zhoukoudiane stojí Múzeum pekingského človeka a od roku 1972 veľká výstavná sieň s expozíciou celkového vývoja. Z jaskyne s rozmermi 140 x 40 m odstránili až 26 000 m³ sedimentov.

Lokalita Pekingského muža v Zhoukoudiane je súčasťou SD od roku 1987 (Paríž).

Spracoval: RNDr. Jozef Klinda